

Riktlinjer för utformning av gatumiljöer i området kring stadskärnan i Varberg.

Riktlinjerna har antagits av hamn- och gatunämnden 2014-04-14

Varbergs
kommun
HAMN & GATA

Innehåll

Kapitel

1: Introduktion.	Sid 01
2: Området kring stadskärnan	Sid 02
3: Riktlinjer	
- Beläggning	Sid 03
- Belysning	Sid 04
- Busshållplats	Sid 05
- Möbler	Sid 06
- Träd	Sid 07
Bilaga 1: Stadsmiljöprogram	Sid 09
Referenser	Sid 10

Introduktion

Varberg var en gång en landsortsstad med en viktig statlig befästning, Varbergs fästning. Idag är kommunen expansiv. Inflyttning av både nya verksamheter och befolkning är betydande. Tätortens expansion medför behov av förnyelse av både befintliga kvarter samt befintliga gatumiljöer och allmän plats. Idag pågår förtätning av många kvarter i och runt innerstaden.

Det finns i Varbergs kommun sedan 1999 ett stadsmiljöprogram för Varbergs stadskärna. Stadsmiljöprogrammet har på de flesta sätt följts och blivit genomfört. Stadsmiljöprogrammet avses fortsätta gälla. Innehållet i stadsmiljöprogrammet redovisas i bilaga 1 till detta dokument. Föreliggande riktlinjer för området utanför stadskärnan har utformats med erfarenhet av det tidigare stadsmiljöprogrammet.

Det finns idag ett växande behov av att bättre kunna nå stadskärnan med buss, annat fordon, cykel eller som gående. Hamn- och gatuförvaltningen medverkar till att gatumiljön förnyas för att motsvara nya transportbehov. Riktlinjernas syfte är att ge förutsättning för att gatumiljöerna ska få en funktionell utformning, bli harmoniskt gestaltade och få god estetik samt medföra rimlig skötsel. Riktlinjerna ska vara ledande vid skapande av och genomförande av gatuupprustningar i anslutning till nödvändiga och önskade förnyelser av stadsmiljön.

Riktlinjerna ska ses som ett levande dokument. Avsikten är att riktlinjerna framöver ska kunna kompletteras med ytterligare delar såsom specificering av standarder för gatubelysning med mera. Ny version av riktlinjerna ska i sådana fall underställas hamn- och gatunämnden.

Området kring stadskärnan

I omedelbar anslutning till stadskärnan finns ett område som är starkt beroende av dess närhet till innerstaden. Området utgörs av ungefär två kvarter (och två parallella gator) utanför vallgatorna.

Stadskärnans gatumiljöer har idag på flera sätt en sammanhängande karaktär. För detta område finns riktlinjer för utformning och för möblering. Området utanför stadskärnan saknar däremot en sammanhållande utformning. Många gatumiljöer i detta område kommer de närmaste åren att omdanas. Vid detta område angör man kommunens handelscentrum. Förändringar kommer att genomföras för en bättre kollektivtrafik och för att förbättra tillgängligheten till innerstaden med parkeringsplatser för personbilar och cyklar. Många kvarter kommer även att förtätas för ökat boende.

Beläggning

Området kring stadskärnan kommer för många trafikanter att bli anslutningsplats till innerstaden. Busslinjerna ska dras så att man bekvämt kan ansluta till stadskärnan. Personbilar ska kunna parkeras utanför stadskärnan och från parkeringen ska man angöra stadskärnan.

Markbeläggnings inom gatuområden ska vara anpassad till gators och gångbanors funktion. Markbeläggnings på körytor för bil, buss och cykel ska i huvudsak vara asfalt. Asfalt ger förutsättning för tyst trafik. Körbana för motorfordon ska eftersträvas vara 3,0 meter bred. Cykelbana för dubbelriktad trafik ska eftersträvas vara 3,0 meter bred. Cykelbana ska placeras bakom vänthall.

Gångytor ska anläggas med natursten. Gångbana ska vara traditionell trottoar. Trottoar ska avgränsas mot gata med kantsten av natursten. Gångbana ska utformas för god tillgänglighet med stråk (bredd 0,9 - 1,5m) av flammade hällar av natursten.

Uppställningsplats för buss ska grundläggas med fiberarmerad betong eller motsvarande. Vid busshållplats ska markbeläggning utföras med marksten av betong eller slät natursten. Marksten ska vara munksten 420 x 420 x 70 mm, naturgrå med fas eller likvärdig. Kantsten framför buskur ska vara 17 cm hög, minst 16,0 meter lång. Mått mellan kantsten och buskur ska vara minst 2,2 meter. Beläggning utmed kantsten ska vara en linje / rad marksten 350 mm bredd och med slät ovansida. Ledstråk ska vara typ sinusplatta 350 x 350 mm betongsten. Stoppsten ska vara typ kupolplatta 350 x 350 mm betongsten.

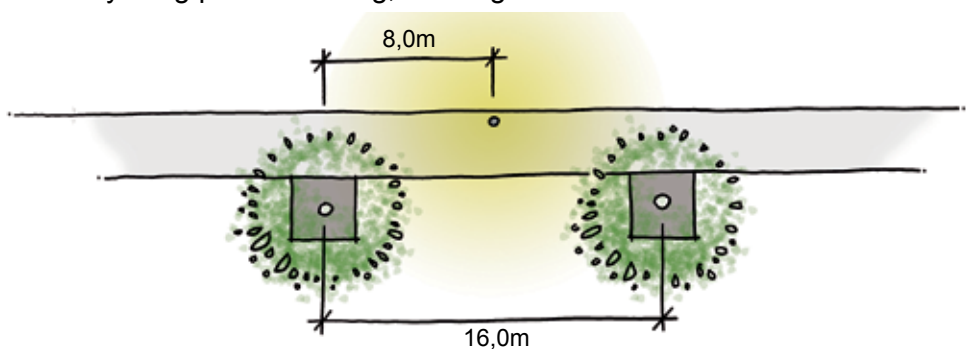

Belysning

Gatubelysning eller belysning på allmän plats ska vid busshållplatser eller vid särskilda platser vara av typen lykta. Godkänd lykta är 'Hess Agena' eller likvärdig. Stolpe till gatubelysning typ lykta ska vara konformad och 5,0 meter hög. Stolpe ska vara målad med färgnyans antracitgrå (RAL 7024).

Belysning på Lorensberg, Varberg

Arrangemang för typiskt träd och belysning (se Almers väg)

Hess Agena

Gatubelysning ska utmed gator vara standard enligt Varberg Kommun. Hamn- och gatuförvaltningen ska för varje aktuellt projekt, specificera standard och produkt för gatubelysning.

Busshållplats

Vänthall ska vara Tejbrant - City 90 Elegant eller likvärdig. Vänthallen ska vara målad med färgnyans antracitgrå (RAL 7024). Vänthallen ska ha invändig belysning som ska inkopplas på allmän gatubelysning. Vänthall ska vara utan färdigt golv av betong. Markbeläggning i vänthall ska vara lik mark i vänthallens omgivning.

Busspelare ska vara KNM Galant eller likvärdig med färgnyans antracitgrå (RAL 7024). Busspelare ska inte ha invändig belysning.

Vänthall och busspelare ska levereras till Varbergs Kommun genom "Hallandstrafiken".

Vänthall och busspelare på Lorensberg

Möbler

Inom stadskärnan ska färgen 'Varberg grön' (RAL 6012) användas för möbler som basfärg på metallytor och naturfärg på trätor.

I området kring stadskärnan ska möbler ha färgen grå (RAL 7015) eller svart (RAL 9005) som basfärger på metallytor och naturfärg på trätor.

Godkända möbler är Vestres "April" soffa, Vestres "BØY" cykelställ eller trädskydd/planteringskydd, Byarums bruk papperskorg, Lappset "NF8000 Ströget" pollare, Vestres "Urban" cykelpollare och JOM 455210 markgaller för träd eller likvärdiga.

1. Vestres "April" soffa

2. Vestres "BØY" cykelställ

3. Byarums bruk papperskorg

4. Lappset NF8000 Ströget pollare

5. Vestres "Urban" cykelpollare

6. JOM 455210 markgaller för träd

Träd

Plantering av alléer eller fristående träd

Trädplanteringar utmed gator har utgjort en viktig del av utvecklingen av Varbergs stadskärna. I samband med byggande av järnvägsspår och järnvägsstation ca 1880 tillkom flera alléer längs med gator och kvarter, som har gett lång och varaktig identitet åt staden. Björkallén (Betula pendula) längs med Eskilsgatan och lindallén (Tilia cordata) längs med Drottninggatan är ovanliga och anmärkningsvärda för trädens särskilda betydelse på platsen och trädens inflytande på omgivningen.

Föreliggande riktlinjer vill återknyta till plantering av tidigare alléer. Många av stadens äldre träd har tappat vitalitet och ibland blivit träd som riskerar att falla. Genom att utbyta träd i befintliga alléer kan bevarande genomföras och genom utveckling av befintliga alléer kan förnyelse genomföras. Med hjälp av nya alléer till och från stadskärnan kan annonsering av nya platser och nya stråk utformas.

Riktlinjernas syfte är att få till stånd ny plantering av träd av olika arter och sorter. Avsikten är att främja visuell och fysisk variation och biologisk mångfald. Varje förslag till trädplantering ska samrådats med Hamn- och gatu förvaltningen.

1. Östra Långgatan

2. Drottninggatan

3. Eskilsgatan

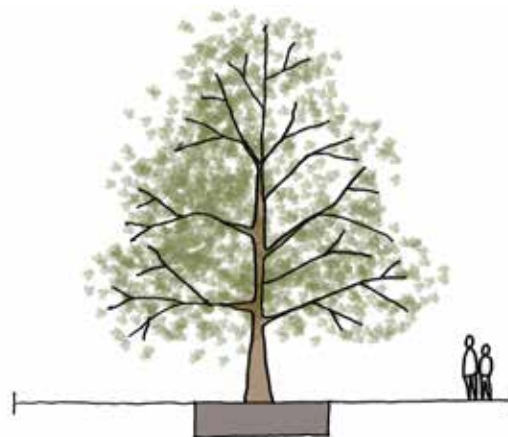
4. Almers väg

Träd

Trädplantering

Solitärträd

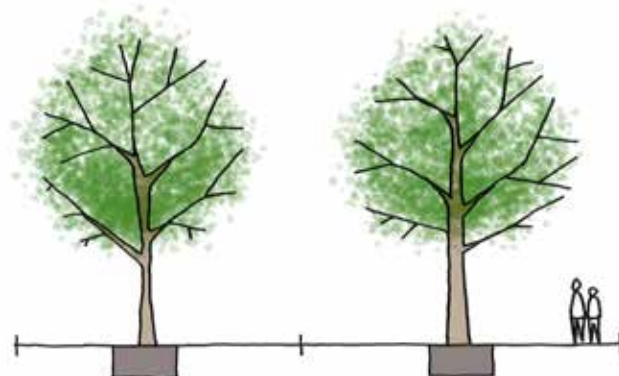
- **Utrymme ovan mark:** Ett solitärträd kräver minst 15,0 meter diameter fritt kronutrymme.
- **Utrymme under mark:** minst 4,0 x 4,0 x 0,8 meter växtbädd med vanlig växtjord.
- **Trädstorlek:** minst 20-25cm stamomfång.
- **Lämpliga trädsorter:** t.ex. Platanus x hispanica 'Stockholm', Quercus robur
- **Markbeläggning:** Planteringsyta.
- **Uppbindning:** 4 störar med sadeljord.

15,0 meter diameter trädkronornas område

Alléträd

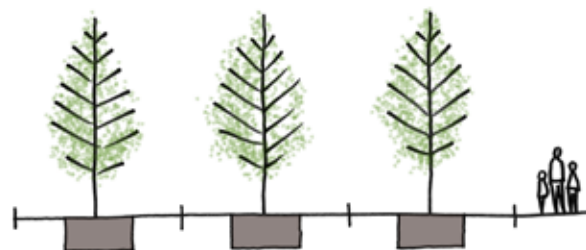
- **Utrymme ovan mark:** Ett alléträd kräver minst 10,0 meter diameter fritt kronutrymme.
- **Utrymme under mark:** 2,0 x 2,0 x 0,8 meter sammanhängande växtbädd med skelettjord under hårdgjorda ytor.
- **Trädstorlek:** minst 18-20cm stamomfång.
- **Placering:** minst 10 meter c/c mellan träd.
- **Lämpliga trädsorter:** t.ex. Tilia cordata 'Rancho'
- **Markbeläggning:** Planteringsyta, trädgaller med påkörningsskydd eller pollare i trafikmiljö eller grusyta med eller utan trädskydd av stålbåge. Beläggningen måste vara enhetlig längs gatan
- **Uppbindning:** 4 störar med sadeljord.

Minst 10,0 meter avstånd

Informellt träd

- **Ovan mark utrymme:** Ett informellt träd kräver minst 5,0 meter diameter fritt kronutrymme.
- **Utrymme under mark:** 1,5 x 1,5 x 0,8 meter sammanhängande växtbädd med skelettjord under hårdgjorda ytor.
- **Trädstorlek:** minst 16-18 cm stamomfång.
- **Lämpliga trädsorter:** t.ex. Prunus 'Sunset Boulevard', Betula utilis var. jacquemontii
- **Markbeläggning:** Planteringsyta, trädgaller med trädskydd eller pollare i trafikmiljö eller grusyta med eller utan trädskydd av stålbåge. Beläggningen måste vara enhetlig längs gatan.
- **Uppbindning:** 3 störar med sadeljord.

Minst 5,0 meter avstånd

Bilaga 1: Stadsmiljöprogram (1999)

Varbergs stadskärna (eller innerstad) definieras på olika sätt i olika sammanhang.

Enligt "Stadsmiljöprogram för Varbergs innerstad" från 1999 begränsas stadskärnan av Västra Vallgatan, Norrgatan/Norra Vallgatan, Östra Vallgatan och Södergatan/Södra Vallgatan. Detta är antagligen den mest vedertagna avgränsningen. Ibland förekommer att stadens egentliga, äldre centrum (stadskärnan) i norr begränsas av Engelbrektsgatan.

Förslag till "Stadsmiljöprogram för Varbergs innerstad" från 1999 innehåller i första hand riktlinjer för stadskärnans bebyggelse. Stadsmiljöprogrammet innehåller också "Riktlinjer för gaturummets detaljutformning och möblering" avseende stadens golv, väggar, rum och belysning.

En sammanfattning av "Riktlinjerna för gaturummets detaljutformning och möblering" (1999) kan göras enligt följande:

- Gatans möblering och beläggning ska harmoniera med byggnaderna och stadsmiljön.
- Gatorna i stadskärnan ska vara belagda med natursten, i princip storgatsten på körbanorna och smågatsten på cykel- och gångtor.
- Butiksskyltar ska utformas utifrån byggnadens arkitektoniska och kulturhistoriska värden, de får inte dominera bilden av en byggnad.
- Vägmärken och vägmarkeringar ska undvikas, eventuella skyltar ska placeras med omsorg, skyltarnas storlek ska vara anpassade efter hur fort de som ska informeras rör sig.
- Räcken, bänkar, markgaller för träd och pollare m.m. ska ha en enkel konstruktion i gjutjärn och vara målade varbergsgrön (RAL 6012), de ska placeras med omsorg. De bör vara enkla i formen och påverkade av de klassiska idealen med balans och symmetri.
- Behovet av ordnade cykelparkeringar ska täckas med en tillräcklig mängd cykelparkeringar som ska finnas på lämpliga platser.
- Sopkorgar och planteringsurnor ska samordnas i utformning med övriga gemensamma möbler.
- Belysningsstolpar och armaturer bör vara enkla i formen och påverkade av de klassiska idealen med balans och symmetri. Ljuskällan ska ge ett varmt gulvitt ljus.

Innerstadens beläggning på gator, trottoarer och torg ska alltså vara natursten. Naturstenen ska i innerstaden ansluta till den tradition som har skapats under 1900-talet. Gatornas beläggning i Varbergs innerstad blev under 1930-talet utbytt från kullersten till huggen storgatsten och smågatsten. Den huggna graniten var till stor del av lokalt ursprung och tillverkad i trakten. Under 1940-talet och framåt har den lokala stenen efterhand blivit kompletterad med sten från sydsvenska väst- och ostkusten. Innerstadens gator ska i framtiden inte trafikeras så intensivt som idag utan bli mer utformade för gående och cyklister.

Ovanstående "Stadsmiljöprogram för Varbergs innerstad" har inte blivit politiskt antagen, men ändå sedan 1999 varit de anvisningar som HGF inom sitt ansvarsområde har försökt följa vid förnyelse och komplettering av innerstadens gatumiljöer. Såväl torg, gågator, gårdsgator och traditionella gator i innerstaden har förnyats i enlighet med stadsmiljöprogrammet.

Referenser

Arbetsgrupp

- 1: Andreas Lindqvist - Landskaparkitekt / projektledare, Avdelning Offentliga rummet
- 2: David Gough - Landskaparkitekt / projektledare, Avdelning Offentliga rummet
- 3: Liv Sonntag - Stadsträdgårdsmästare / Avdelningschef, Avdelning Offentliga rummet
- 4: Maria Söderlund - Stadsarkitekt, Stadsbyggnadskontor
- 5: Jenny Bergström - Enhetschef/Arb led Drift- och anläggning
- 6: Lennart Derle - Trafikingenjör, Trafik avdelningen

Bakgrund för arbetet

- 1: Riktlinjer för uteserveringar i Varbergs stadskärna (antagen av byggnadsnämnden 2001)
<http://www2.varberg.se/archive/stadsbyggnadskontor/UteserveringRev18april.pdf>
- 2: Stadsmiljöprogram för Varbergs innerstad, 1999 (ej antagen av byggnadsnämnden)
- 3: Trädplan över Varbergs centrala delar 1990. Tekniska förvaltningen, parkavdelningen.

Samråd

- 1: Stadsbyggnadskontoret, Varbergs kommun
- 2: Planeringskontoret, Varbergs kommun
- 3: Hallandstrafiken AB, Falkenberg
- 4: Kommunala handikapprådets referensgrupp i Varberg